

EĞİTİM VE FEN-EDEBİYAT FAKÜLTELERİ BİYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN KAYGI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

THE EXAMINATION OF CONCERN LEVELS OF BIOLOGY STUDENT'S CLASS BY
VARIOUS VARIABLES

Özlem ÇAKMAK¹, Murat HEVEDANLI¹

¹Dicle Üniversitesi Z.G. Eğitim Fakültesi, OFMAE Bölümü, Biyoloji Eğitimi A.B.D.

ocakmak@dicle.edu.tr

murathevedanli@dicle.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültelerine devam eden Biyoloji bölümü öğrencilerinin sınıf, fakülte, cinsiyet, okuldaki başarı durumu, arkadaşlık ilişkileri, çalışmak istenilen meslek, anne-baba tutumu ve ekonomik durumun kaygı düzeylerini nasıl etkilediğini incelemektir. Araştırma, 2004-2005 öğretim yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi OFMAE Bölümü Biyoloji Eğitimi A.B.D'na ve Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü'ne devam eden öğrencileri kapsamaktadır. Bu araştırmanın evrenini toplam 273 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak uygulanan anketlerin 264'ü geçerli sayılmıştır. Araştırmanın verileri, C.D. Spielberger ve arkadaşları tarafından İngilizce olarak geliştirilmiş ve Necla Öner ile Ayhan Le Compte (1998) tarafından Türkçe'ye adapte edilen "Kendini Değerlendirme Anketi" ve kaygı düzeyini etkileyebileceği düşünülen sekiz etmenden oluşan "Kişisel Bilgi Anketi" ile toplanmıştır. Elde edilen veriler düzenlenerek, bağımsız gruplar t-testi, varyans analizi ve Tukey HSD testi teknikleri kullanılarak istatistik analizlerden geçirilmiştir. Analiz sonucu, biyoloji öğrencilerinin kaygı düzeyinin sınıf, cinsiyet, okuldaki arkadaşlık ilişkileri ve anne-baba tutumu değişkenlerine göre değiştiği; fakülte, okuldaki başarı, çalışmak istediği meslek ve ekonomik durum değişkenlerine göre ise değişmediği gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Biyoloji eğitimi, Kaygı düzeyi

ABSTRACT

This study aims to find out how some factors such as class, university, gender, success at school, relationship among students, job perspectives, parents attitude and economic status do influence the students concern, for this survey we took the biology students. The study was conducted by using questionnaires with 273 participant biology student teachers in Education and Science Faculties at Dicle University. 264 of the 273 questionnaires were counted. The data was collected through the "self evaluation questionnaire" that was developed in English by C.D. Spielberg and adapted to Turkish by Necla Oner and Ayhan Le Compte (1998) and by the "personal information questionnaire" that included the eight items, which were considered to give correct results on concern level. The data was organized and statistically analyzed. The data analysis revealed that while biology student teachers' concern level was effected by their class, gender, friendship at school and parent's attitude, it was unaffected by their university, success at school, job perspective and economic status.

Key words: Biology education, Concern level.

GİRİŞ

Işık (1996)'a göre kaygı iç ve dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike olasılığı ya da kişi tarafından tehlikeli olarak algılanıp yorumlanan herhangi bir durum karşısında yaşanan bir duygudur. Kişi kendisini bir alarm durumunda ve sanki bir şey olacakmış gibi bir duygu içinde hisseder (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000). Genelde kaygı; stres ve depresyon konuları ile birlikte neden-sonuç ilişkisi açısından incelenmektedir. Kişiler yaşadıkları olayları abartarak ve

çarpıtarak algılama eğilimindedirler. İnsanın geleceği olumsuz açıdan görmesini ve algılamasını içerir. Kaygı, depresyonda sıkça görülen bir olgudur. Goldstein'e göre kaygının ortak ögesi bireyin yeteneği ile ondan beklenenler arasındaki uyumsuzluktur, bu durum ise bireyin kendini gerçekleştirmesini olanaksız kılar (Geçtan, 1981, s: 237).

Öner, kaygı konusunda ayrıntılı araştırmalarda bulunmuş ve kaygıyı bireyin tehlikeli ya da tehdit edici olarak algıladığı, etkilerinin hoş olmadığını umduğu çevresel kaynaklı bir uyarıcıya bağlı olarak bireyde oluşan bir ruh hali olarak tanımlamıştır (Öner, 1977). Kaygının tanımlanmasında sosyal ve kültürel etmenlere daha büyük bir önem verildiği görülmektedir. Genel olarak bireyi olumsuz etkileyen duyguların kişide kaygı meydana getirdiği söylenebilir (Varol, 1990).

Bazı düşünürler ve bilim adamları yüzyılımızı “Kaygı Çağı” ve bu çağın hastalığı olarak da “stres”i görmektedirler. İnsan başta doğanın egemenliğinden kurtulmak için teknolojiyi geliştirmiş ancak bu kez kendi yarattığı uygarlığın tutsağı durumuna gelmiştir. Bu tutsaklık onun, insan olarak dünya içindeki yerini ve kimliğinin yitirilmesine yol açmıştır. Bireyler yabancılaşmış, yalnızlaşmış, insanlarla yakın ilişkiler kuramama durumuna gelmiştir. Bunun yanında teknolojinin büyük bir hızla ilerlemesi sonucunda toplumlar, kültürel farklılıklar gösterdiği gibi bir toplumda aynı kültüre sahip üyelerin aldığı eğitim, sosyal-ekonomik seviye gibi özelliklerin de farklılaştığı görülmektedir. Günümüz insanının kaygısı azalmamakta, giderek artmaktadır. Çünkü günümüzdeki ilerlemeler ve değişimler baş döndürücü bir hızla sürmektedir.

Bu hızlı değişim içinde bir “aydın” misyonunu yüklenecek olan genç, bu süreç içinde yerini alır. Kendisini gerçekleştirmek, geliştirmek, kimliğine sahip olmak, toplumsal olaylara kafa yoran ve bunlara çözüm ararken kaygı duygusuyla karşılaşacaktır. Toplumsal olarak en dinç insan gücü ve en verimli kaynağı olan gençlerde kaygı oluşturan çok boyutlu ve karmaşık sorunlar ortaya çıkar (Yörükoğlu, 1985).

Kaygının artması kişinin geleceği hakkında ne yapacağını bilememesine, karar verememesine yol açar. Başına kötü bir şey geleceğini sanması gibi yersiz korkulara sahip olmasına neden olur. Ülkemizde üniversiteye gelen öğrenciler zorlu bir yarıştan geçtikten sonra üniversiteli olmaktadır. Üniversiteli olmalarıyla kaygıları bitmemekte daha sonra da öğrenimlerini tamamlama ve gelecek kaygısı ortaya çıkmaktadır.

Üniversite öğrencileri, yaşamlarının en önemli dönemlerinden birindedirler. Bu yıllarda, gençlerin kaygılarının ve kaygı belirtilerinin oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir (Bozkurt, 2004). Öğrencilerin mezuniyetleri, iş ya da işsizlik hayatının başlangıcı demektir. İş seçimi, gerçek hayatta rolünü almasına yönelik planlar, yaşadığı arkadaşlıklar, iş bulamama korkusu ve çeşitli sorumluluklar kişide kaygı yaratıcı etmenlerden bazıları olarak görülebilmektedir.

İnsan sosyal bir varlık olduğu için, içinde yaşadığı sosyal çevrenin birey üzerindeki etkisi önemlidir. Bunların içinde aile ilk sırada yer alır. Çünkü öğrencinin sağlıklı bir ilişki geliştirmesinde diğer çevrelerden daha yüksek güce sahip bir değişken olarak görülmektedir. Ailenin beklentileri, yaşantısı, tutumu, kardeş sayısı, öğrencide kaygının oluşumunda önemli etkenlerden biri olarak sayılmaktadır. Öğrencilerde görülen kaygının sebebi okul başarılarının, ebeveynlerinin beklediği yüksek seviyeye ulaşamama endişesinden oluşur (Varol, 1990).

Alisinaoğlu ve Ulutaş (2000) çalışmalarında kaygı düzeyini etkileyen olası bazı etmenleri bu alandaki araştırmalarla değerlendirmişlerdir. Buna göre yaş, cinsiyet, anne-baba eğitimi, sosyo-ekonomik durum, anne-baba mesleği, başarı durumu gibi etmenlerin bireyde kaygı oluşturabileceği tartışılmıştır.

Varol (1990)'un lise son sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmasında; cinsiyet, başarı, arkadaşlık ilişkileri, yerleşmek istenilen program, anne-baba mesleği, anne-baba tutumu, ekonomik durum değişkenlerinin kaygı düzeyini etkilediğini tespit etmiştir. Bunun yanı sıra aynı çalışmada anne-babanın eğitim düzeyi ve ailedeki çocuk sayısı değişkenlerinin ise kaygı düzeyi üzerinde etkilerinin olmadığı bulunmuştur.

Varol (1990)'un Aktinson'dan aktardığına göre kaygı düzeyi yüksek olan kişilerin başarısızlığa karşı, kaygı düzeyi düşük olanlardan çok daha fazla duyarlı oldukları gözlenmiştir.

Öner ve Le Compte (1998) farklı sosyo-ekonomik düzeyde olan beş ilkokulun öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, Türk öğrencilerinin aynı yaş ve sınıftaki Amerikan ve İngiliz öğrencilerinden daha yüksek kaygı gösterdiği görülmüştür.

Bozkurt (2004) üniversite öğrencileri üzerinde çeşitli değişkenler açısından depresyon ve kaygı düzeylerini incelediği araştırmasında cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, anne-baba tutumu ve başarı durumlarını algılama, okunan bölüm değişkenlerinin kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğunu saptamıştır.

Kaygı belirtilerinin ergenlik döneminde oldukça sık rastlandığı görüşünden (Hisli, 1988-1989; Kandel, 1995; Batlaş, 1988; Yörükoğlu, 1985) yola çıkılarak bu çalışmada biyoloji bölümüne devam eden öğrencilerin kaygı düzeylerinin belirlenmesi, kaygı düzeyi ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla, biyoloji bölümüne devam eden öğrencilerin sınıf, fakülte, cinsiyet, başarı durumu, arkadaşlık ilişkileri, çalışmak istenilen meslek, anne-baba tutumu, ve ekonomik durum değişkenlerinin kaygı düzeylerini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır.

METOT

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılı I. yarıyılında, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümüne devam eden 273 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma doğrudan evren üzerinde yapıldığı için örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Ancak uygulanan anketlerin 264'ü geçerli sayılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, C.D. Spielberger ve arkadaşlarınca İngilizce olarak geliştirilen ve Öner & Le Compte tarafından Türkçe'ye adapte edilen "Sürekli Kaygı Ölçeği" ve kaygı düzeyini etkileyebileceği düşünülen sekiz etmenden oluşan "Kişisel Bilgi Anketi" ile toplanmıştır (Öner & Le Compte, 1998). Sürekli Kaygı ölçeği, bireyin genellikle nasıl hissettiğini betimlemesini içermektedir. Ölçekten elde edilen puanlar kuramsal olarak 20 ile 80 arasında bulunmaktadır. Uygulamalarda saptanan ortalama puan seviyesi 30 ile 71 arasında değişmektedir. Ölçek için saptanan güvenilirlik katsayıları 0.83 ile 0.87 arasındadır. Madde korelasyonları 0.34 ile 0.72 arasında değişmektedir. Test-tekrar test güvenilirliği ise 0.71 ile 0.86 arasında (Öner & Le Compte 1998, s: 11-13) hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama araçları, öğrencilere 2004-2005 öğretim yılı I. yarıyıl başlangıcında uygulanmıştır. Cevaplandırmalar anket üzerinde yapılmış olup ayrıca bir cevap kağıdı kullanılmamıştır. Toplanan veriler anket özelliklerine göre puanlanıp kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için "SPSS for Windows" paket programı kullanılmıştır. Veriler, bağımsız gruplar t-testi, varyans analizi ve Tukey HSD testi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde bulgular ve bulgular ile ilgili yorumlar yer almaktadır.

1. Öğrencilerin Buldukları Sınıflara Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin buldukları sınıflara göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığı öncelikle varyans analizi ile test edilmiştir. Bu verilere ait varyans analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Buldukları Sınıflara Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar Arası	1167.218	4	291.804	4.440	.002*
Gruplar İçi	17021.78	259	65.721		
Toplam	18189.00	263			

*P < .05

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin buldukları sınıflara göre kaygı düzeyi puanları arasında anlamlı fark vardır. Bu farkın hangi sınıflar arasında olduğunu belirlemek amacı ile yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Buldukları Sınıflara Göre Kaygı Düzeyi Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
1. Sınıf–2. Sınıf	6.29*	1.69	.002
1. Sınıf–3. Sınıf	5.34*	1.53	.005
1. Sınıf–4. Sınıf	3.92*	1.42	.045
1. Sınıf–5. Sınıf	3.28	1.94	.441
2. Sınıf–3. Sınıf	-0.95	1.65	.979
2. Sınıf–4. Sınıf	-2.37	1.54	.538
2. Sınıf–5. Sınıf	-3.01	2.03	.574
3. Sınıf–4. Sınıf	-1.42	1.37	.840
3. Sınıf–5. Sınıf	-2.06	1.91	.817
4. Sınıf–5. Sınıf	-0.64	1.82	.997

*P<.05

Tablo 2 incelendiğinde anlamlı farkın birinci sınıf ile iki, üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyleri arasında olduğu anlaşılmaktadır. Birinci sınıfların kaygı düzeyi daha yüksek bulunmuştur ($\bar{x} = 48.51$).

2. Öğrencilerin Devam Ettikleri Fakülteye Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin devam ettikleri fakültelere göre kaygı düzeyi puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile test edilmiştir. Bu verilere ait analiz sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Devam Ettikleri Fakülteye Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Fakülte	N	\bar{x}	S	t	Sd	P
Eğitim	141	45.28	8.44	1.109	262	.268
Fen.	123	44.15	8.16			

P > .05

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri fakülteye göre kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

3. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığını gösteren analiz sonucu incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin kaygı düzeylerinin (46.73) erkek öğrencilerin kaygı düzeylerinden (43.43) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	t	Sd	P
Kız	106	46.73	9.43	3.212	262	.001*
Erkek	158	43.43	7.21			

*P < .05

4. Öğrencilerin Başarılarına Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin başarılarını algılamalarına göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığını belirlemek için varyans analizinden yararlanılmıştır. Bu verilere ait varyans analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Başarılarına Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar Arası	339.136	2	169.568	2.479	.086
Gruplar İçi	17849.86	261	68.390		
Toplam	18189.00	263			

P > .05

Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin başarılarını algılamalarına göre kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

5. Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin okuldaki arkadaşlık ilişkilerine göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiştir. Bu verilere ait varyans analizi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar Arası	1227.875	2	613.937	9.447	.0001*
Gruplar İçi	16961.12	261	64.985		
Toplam	18189.00	263			

*P < .05

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine göre kaygı düzeyi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerine Göre Kaygı Düzeyi Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Çok iyi – İyi	-1.59	1.25	.411
Çok iyi – Yetersiz	-7.38*	1.76	.001
İyi – Yetersiz	-5.78*	1.51	.001

*P<.05

Tablo 7 incelendiğinde arkadaşlık ilişkileri “yetersiz” olan öğrencilerin kaygı düzeyi ile arkadaşlık ilişkileri “iyi” ve “çok iyi” olan öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri yetersiz olan öğrencilerin kaygı düzeyinin ($\bar{x} = 50.12$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

6. Öğrencilerin Çalışmak İstedikleri Mesleğe Göre Kaygı Düzeyleri

Tablo 8’de görüldüğü üzere öğrencilerin çalışmak istedikleri mesleğe göre kaygı düzeyi arasında fark olup olmadığı bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiş ve puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır.

Tablo 8. Öğrencilerin Çalışmak İstedikleri Mesleğe Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Meslek	N	\bar{x}	S	t	Sd	P
Serbest Meslek	115	43.92	8.82	-1.431	262	.154
Memurluk	149	45.40	7.87			

P > .05

7. Öğrencilerin Anne-Baba Tutumlarına Göre Kaygı Düzeyleri

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğrencilerin anne-baba tutumlarına göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiştir. Bu verilere ait varyans analizi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Anne-Baba Tutumlarına Göre Kaygı Düzeyi Puanlarının Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar Arası	1452.141	2	726.070	11.323	.0001*
Gruplar İçi	16736.86	261	64.126		
Toplam	18189.00	263			

*P< .05

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin anne-baba tutumlarına göre kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Bu farklılığa neden olan grupları belirlemek amacı ile yapılan Tukey HSD testi sonuçları Tablo 10’da verilmiştir. Tablo 10’da görüldüğü üzere anlamlı farklılık anne-baba tutumunu “demokrat” olarak algılayan öğrenciler ile “otoriter” olarak algılayan öğrencilerden kaynaklanmıştır. Anne-baba tutumlarını “otoriter” olarak algılayan öğrencilerin kaygı düzeyi ($\bar{x} = 48.51$) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin Anne-Baba Tutumlarına Göre Kaygı Düzeyi Puanlarına İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Gruplar	Ortalama Fark	Standart Hata	P
Demokrat–Otoriter	-5.30*	1.14	.001
Demokrat–İlgisiz	-3.79	2.22	.202
Otoriter–İlgisiz	1.51	2.35	.798

*P<.05

8 Öğrencilerin Ekonomik Duruma Göre Kaygı Düzeyleri

Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumuna göre kaygı düzeyi puanları arasında fark olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiştir. Bu verilere ait varyans analizi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğrencilerin Ekonomik Durumlarına Göre Kaygı Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	P
Gruplar Arası	62.834	2	31.417	0.452	.637
Gruplar İçi	18126.16	261	69.449		
Toplam	18189.00	263			

P > .05

Tablo 11'den de anlaşılacağı üzere öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarına göre kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları, bulgular bölümündeki sıraya göre tartışılarak yorumlanmıştır.

Birinci sınıfa devam eden öğrencilerin kaygı düzeyleri üst sınıflara devam eden öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur. Üniversite öğreniminin ilk yılları öğrencilerin yeni bir çevre ve arkadaş ilişkileri ile karşılaştıkları, aileden uzak oldukları dönemdir. Ayrıca bu yıllar gençlerin ergenlik dönemi içinde yer alır. Birinci sınıfa devam eden öğrencilerin kaygı düzeyinin yüksek olması bu etkenlerden kaynaklanmış olabilir. Bu araştırmanın bu sonuçları konu ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçları ile (Batlaş, 1988; Hisli, 1988-1989; Bozkurt, 2004; Öner & Le Compte, 1998) paralellik göstermektedir.

Öğrencilerin devam ettikleri fakülteye göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Bu araştırmanın bu sonuçları, farklı bir fakültede olmanın kaygı düzeyini etkilemediği şeklinde yorumlanmıştır.

Kız öğrencilerin kaygı düzeyi ile erkek öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgu, daha önce yapılan araştırma bulgularını (Bozkurt, 2004; Ergür, 2004; Erözkan 2003; Alisinaoğlu ve Ulutaş; 2000; Rosenthal ve Schreiner 2000; Surtees ve arkadaşları, 2002; Rawson ve arkadaşları, 1994; Ollendick ve arkadaşları, 1995; Campbell ve Jones, 1997) destekler niteliktedir.

Kızlar geleneksel toplumlarda toplumsal değerlere bağlı olarak daha fazla baskı altına alınmaktadır. Çevreden çekinmeleri, kendi öz güçlerine güvenmemeleri ve ebeveynlerin baskısı söz konusudur. Günlük hayatta görüldüğü gibi erkek ve kızların yaşantıları arasında fark vardır. Erkekler toplumun değerleri doğrultusunda daha serbest bir yaşam sürdürürken, kızlar ise baskı altına alınmaktadır. Bu da kızları rahatsız etmekte ve bazı haklarının ellerinden alındığını hissettirmektedir. Ayrıca erkekler için normal olarak değerlendirilenler kızlar için tabu

olabilmektedir. Bu nedenle, erkeklerin toplumda aldıkları yaşam doyumunun kızlara oranla daha fazla olabileceği gibi kızların yaşadıkları yabancılaşmanın, sıkıntıların ve engellemelerin o oranda fazla olacağı beklenebilir. Kaygı ile cinsiyet arasındaki ilişkilere yönelik araştırmalarda psikiyatrik örneklemeler alındığında, kadınlarda kaygı düzeyinin, erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu (Gençtan, 1993; Öner & Le Compte, 1998; Bozkurt, 2004) tespit edilmiştir.

Daha önce yapılan çalışmalarda, başarı düzeyine göre kaygı düzeyinin değiştiği saptanmıştır. (Surtees ve arkadaşları, 2002; Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000; Varol, 1990; Baltaş, 1988). Başarı düzeyi arttıkça kaygı düzeyi azalmaktadır. Öğrencilerin akademik olarak kendilerini yetersiz hissetmeleri, ruh sağlıklarına olumsuz bir etki yapabilir. Bu sonuç, öğrencilerin başarısızlıklarından dolayı doyum sağlayamamaları, güvenlerini kaybetmeleri gibi nedenlerle açıklanabilir (Varol, 1990). Başarı düzeyi iyi olan öğrencilerin kaygı düzeyi, başarı düzeyi yetersiz olan öğrencilerin kaygı düzeyinden daha düşük olması beklenirken bu araştırmada aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, görüldüğü üzere başarı ile kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırmalara ters düşmektedir. Bu araştırmada elde edilen bu sonucun genellenmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Okuldaki arkadaşlık ilişkileri “yetersiz” olan öğrencilerin kaygı düzeyi ile arkadaşlık ilişkileri “iyi” ve “çok iyi” olan öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Arkadaşlık ilişkileri “iyi” olanların kaygı düzeyinin, arkadaşlık ilişkileri “yetersiz” olanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Okuldaki arkadaşlıklar, bireyin sosyal yaşama karşı tüm tutum ve davranışlarını içeren sosyal tavırlarını etkiler ve bireysel olarak manevi destek sağlar. Ayrıca öğrencinin öz güven kazanması açısından da çok yararlı olur (Yavuzer, 1992; Ergür, 2004). Gençler kuracağı arkadaşlık ilişkileri ile topluma açılarak yardımlaşmaya, duygusal alışverişe girerek dostluk bağları kurmaktadır. Ayrıca gençler arkadaşlık ilişkileri ile kendini, kişiliğini sınar, dener ve geliştirir. Dolayısıyla arkadaş kabul ve beğenisi kazanma, gencin kendine güven ve saygı duymasına, kendisini değerli görmesine ve böylelikle insan ilişkilerinde daha güvenilir ve daha tutarlı olmasına neden olmaktadır (Yörükoğlu, 1985).

Serbest meslek sahibi olmak isteyenlerin kaygı düzeyi, iş güvencesi olmadığı için memur olmak isteyenlere oranla daha yüksek olması beklenirken bu araştırmada kaygı düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığı görülmüştür. Ülkemizde giderek işsizlik yaygınlaşmakta, üniversiteyi bitiren gençler dahi işsiz kalmaktadır. İş bulan gençlerin çoğu ise alanlarının dışındaki mesleklerde çalışmaktadır. Ekonomik zorluklardan dolayı gençlerimiz kendi mesleklerinde çalışmaktan çok, herhangi bir iş sahibi oldukları için kendilerini şanslı bulmaları bu sonucu doğurmuş olabilir.

Anne-babalarının kendilerine yönelik tutumlarının “demokrat” olduğunu ifade eden öğrencilerin kaygı düzeyi ile “otoriter” olduğunu ifade eden öğrencilerin kaygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anne-baba tutumları “demokrat” olan öğrencilerin kaygı düzeyinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz anne-baba tutumları birey üzerinde, psikolojik açıdan, olumsuzluklar oluşturabilir. Araştırmada elde edilen bu sonuç konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Alisinaoğlu ve Ulutaş 2000; Bozkurt, 2004; Sargın, 1990; Ök, 1990; Kandel, 1995-1996). “Demokrat” anne-babaların çocuklarının kaygı düzeyinin, “otoriter” anne-babaların çocuklarından daha düşük bulunması beklenen bir sonuçtur. “Demokrat” anne-babaların çocuklarını daha anlayışlı ve bilinçli eğitmeleri, onların çocuklarında güven duygusunu geliştirmiş olabilir.

Kaygı kökenini, çocukluk yıllarından almaktadır. Çocukluk döneminde maruz kalınan aşırı reddedici, küçük düşürücü tutumlar, ergenlik döneminde diğer yetişkinlerin alaycı tutumları, ceza verirken anne-babaların cezaya eşlik eden itici davranışları, çocuğun fiziksel veya psikolojik baskı altında tutulması, çocuğun altını ıslatma ve cinsel oyunlarının tepki ile karşılanması, aşırı koruyucu tutumlar, ebeveynlerin birbirine karşıt düşen istekleri, tutarsızlıkları, boşanmış ailelerde anne-baba arasında, boşandıktan sonra da devam eden çekişmeler çocukta kaygının oluşmasına neden olabilmektedir (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000)

Konuyla ilgili olan daha önceki çalışmalarda ekonomik durumun, kaygı düzeyi üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Alisinaoğlu ve Ulutaş 2004; Öner, 1998; Sargın, 1994; Aral, 1997; Varol, 1990). Ailesinin ekonomik durumu düşük ve orta olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek olması; öğrencilerin ihtiyaçlarının yeterince karşılanmamış olması nedeniyle doyumsuzluk, eksiklik ve güvensizlik duyguları içinde olması ile açıklanabilir. Ayrıca düşük gelir düzeyine sahip ailelerin tutumunun daha baskıcı ve hoşgörüsüz olabileceği (Varol, 1990) belirtilmektedir.

Ekonomik durumu yüksek olan ailelerin çocuklarının kaygı düzeyinin, ekonomik durumu düşük olanların çocuklarının kaygı düzeylerine göre anlamlı derecede daha düşük olması beklenirken bu araştırmada kaygı düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığı görülmüştür. Bozkurt (2004) bir grup üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmasında sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin kaygı düzeyini daha yüksek bulmuştur. Araştırmacı bu durumu ailenin çocuğa her türlü maddi ve manevi imkanları sunması dolayısı ile çocuklarına yönelik beklentilerinin yüksek olmasının çocuğun depresyon düzeyinin artmasına neden olabileceği şeklinde yorumlamıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin kaygı düzeyi ile ailenin sosyo-ekonomik durumunun yeni araştırmalar ile araştırılması gerektiği söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan bu bulguların ışığında, öğrencilerin kaygı düzeyleri ile onların çeşitli durumları arasında bir ilişki bulunduğu; bunlardan özellikle sınıf, cinsiyet, okuldaki arkadaşlık ilişkileri ve anne-baba tutumuna ilişkin bazı değişkenlerin onların kaygı düzeyleri üzerinde önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada bu sonuçlara dayalı olarak, öğrencilerin kaygı düzeylerini azaltarak onların sağlıklı bir ruhsal yapıya sahip olmalarına yardımcı olacak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca anne ve babaların, çocuklarına karşı duyarlı olmaları ve onların biyo-psiko-sosyal gelişimlerini izlemeleri, ortaya çıkan bilişsel ve duyuşsal sorunlara uzman ve öğretmenlerle birlikte çözüm üretmeleri, gençlerin benlik yapısını olumlu yönde etkileyeceği ve kaygı düzeyini düşüreceği beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Alisinaoğlu,F.,Ulutaş, İ.(2000).Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. Milli Eğitim, s:145
- Aral, N. (997). Fiziksel istismar ve çocuk. Tekışık Veb Ofset Tesisleri, Ankara.
- Baltaş, A., (1988). Kaygı düzeyi açısından okullar arası farklar. XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Bozkurt, N. (2004). Bir grup üniversite öğrencisinin depresyon ve kaygı düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. Eğitim ve Bilim. Cilt 29, sayı 133 (52-59).
- Campbell, E., Jones, G. (1997). Precompetition anxiety and self-confidence in wheelchair sport participants. Adapted Physical Activity Quarterly. 14 (2): 95-107.
- Gençtan, E., (1981). Çağdaş yaşam ve normal dışı davranışlar. Maya Matbaacılık, Eğitim Dizisi, Ankara.
- Ergür, D, O. (2004). Yabancı dil öğrenimi sürecinde kaygı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 26: 48-53
- Erözkan, A. (2003). Üniversite öğrencilerinin kaygı sınav kaygısı başa çıkma davranışları. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri. İnönü Ün., Malatya.
- Gençtan, E., (1993). Psikanaliz ve sonrası. Remzi Kitabevi, 5. Basım, Ankara.
- Hisli, N., (1988-1989). Psikoloji Seminer Dergisi. S: 6/7, Ege Ün. Basımevi, İzmir.
- Kandel, D,B. (1995). The contributions of mothers and fathers to the intergenerational transmission of cigarette-smoking in adolescence. Journal of Research on Adolescence 5 (2): 225-252.
- (1996). The parental and peer contexts of adolescent deviance: An algebra of interpersonal influences. Journal of Drug Issues 26 (2): 289-315.
- Karasar, N., (2001). Araştırmalarda rapor hazırlama. 11. Basım, Nobel Yay., Ankara.

- Ollendick, T. H., Yang, B., Dong, Q., Xia Y., Lin, L. (1995). Perceptions of fear in other children and adolescent-the role of gender and friendship status. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 23 (4): 439-452.
- Ök, M. (1990). 13-15 yaş grubu ortaöğretim öğrencilerinde kaygı düzeyi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Öner, N. (1977). Durumluk ve sürekli kaygı envanterinin Türk toplumundaki geçerliliği. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.
- Öner, N., Le Compte, A. (1998). Sürekli durumluk/sürekli kaygı envanteri el kitabı, Boğaziçi Ün. Yay., 2. Baskı, İstanbul.
- Rawson, H. E., Blomer, K., Kendall, A. (1994). Stress, anxietyi depression, and physical illness in college-students. *Journal of Genetic Psychology*. 155 (3): 321-330.
- Rosenthal, B. S., Schreiner, A, C. (2000). Prevalence of psychological symptoms among undergraduate students in an ethnically diverse urban public college. *Journal of American College Health*. 49 (1): 12-18.
- Sargın, N. (1990). Lise I. Ve III. Sınıf öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeylerinin belirlenip karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Surtees, P. G., Wainwright, NWJ., Pharoah, PDP. (2002). Psychosocial factors and sex differences in high academic attainment at Cambirdge University. *Oxford Review of Education*. 28 (1): 21-38.
- Varol, Ş., (1990). Lise son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Yavuzer, H., (1992). Çocuk psikolojisi. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yörükoğlu, A., (1985). Gençlik çağı. T. İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.